

บทที่ 2

การศึกษา เอกสาร

จากการศึกษาเอกสาร เกี่ยวกับการสำรวจและการศึกษาทางพฤกษอนุกรมวิธานในประเทศไทย บริเวณโดยรอบวนอุทยานป่าหินงาม อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ และบริเวณใกล้เคียงปรากฏดังนี้

เดือนมกราคม ปี ค.ศ.1867 Clovis Thorel ได้เก็บรวบรวมตัวอย่างพันธุ์ไม้ตามลำแม่น้ำโขงในเขตประเทศกัมพูชา ลาว และไทย และยังได้เข้ามาเก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้บริเวณแม่น้ำมูล ในเขตจังหวัดอุบลราชธานีด้วย ตัวอย่างทั้งหมดที่เก็บมามากกว่า 2,000 ชนิด โดยการประมวลจากรายงานที่ปรากฏใน Flore Generale de L'Indo-Chine พบว่ามีตัวอย่างประมาณ 900 หมายเลขที่เก็บในประเทศไทย ตัวอย่างเหล่านี้ปัจจุบันเก็บไว้ที่ National Museum กรุงปารีส (Kerr, 1939) นับเป็นครั้งแรกที่มีการเก็บตัวอย่างพืชในปริมาณมากไปจากประเทศไทย (Larsen, 1979)

ปี ค.ศ.1877 Jules Harmand ได้เก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้ประมาณ 100 ตัวอย่างจากอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ปัจจุบันตัวอย่างพันธุ์ไม้ที่เก็บรักษาไว้ที่ National Museum กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส (Kerr, 1939)

ระหว่างปี ค.ศ.1891-1895 Federick Henry Smiles ได้เก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้ในเขตประเทศลาวเป็นส่วนใหญ่ แต่มีตัวอย่างบางชนิดที่เก็บในประเทศไทย (Kerr, 1939)

ระหว่างปี ค.ศ.1902-1932 A.F.G.Kerr ได้สำรวจและเก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้เกือบทั่วประเทศไทย ในส่วนที่ Kerr ได้สำรวจและศึกษาพันธุ์ไม้ในเขตพื้นที่ใกล้เคียงกับวนอุทยานป่าหินงามมีดังนี้

เดือนมีนาคม-เมษายน ในปี ค.ศ.1922 ได้สำรวจพันธุ์ไม้บริเวณภาคเหนือของประเทศไทย ในเขตอำเภอปางมุลนาถ จังหวัดพิจิตร อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ และอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ได้ตัวอย่างมากกว่า 100 หมายเลข

เดือนธันวาคม ค.ศ.1923-เมษายน ค.ศ.1924 ได้ออกสำรวจ และเก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้ตามเส้นทางกรุงเทพฯ แก่งคอย ชัยบาดาล ดงพญาเย็น จันทัก สีคิ้ว นครราชสีมา บักรงชัย นางรอง สุรินทร์ สังขะ กันทรารมย์ วารินชำราบ อุบลราชธานี ม่วงสามสิบ เขมรราชูชานูมาน มุกดาหาร นครพนม ท่าอุเทน โพนพิสัย หนองหาน อุดรธานี หนองบัว วังสะพุง ภูกระดึง เลย เชียงคาน ท่าลี่ ด้านซ้าย นครไทย สันสุดที่พิษณุโลก รวมเส้นทางเฉพาะการ

เดินเท้าประมาณ 1,800 กิโลเมตร เก็บตัวอย่างได้มากกว่า 900 หมายเลข

เดือนสิงหาคม ค.ศ.1924 ได้สำรวจและเก็บตัวอย่างบริเวณอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ได้ตัวอย่างพันธุ์ไม้มากกว่า 100 หมายเลข

เดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1924-มกราคม ค.ศ.1925 ได้ออกสำรวจพันธุ์ไม้ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บางช่วงของการสำรวจได้เก็บตัวอย่างในเขตอำเภอวัฒนานคร อำเภอภินทรบุรี จังหวัดปราจีนบุรี (ปัจจุบันอำเภอวัฒนานครอยู่ในจังหวัดสระแก้ว- ผู้เขียน) อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ซึ่งได้ตัวอย่างจากบริเวณนี้มากกว่า 200 หมายเลข

เดือนสิงหาคม ค.ศ.1930 ได้ออกสำรวจ และเก็บตัวอย่างบริเวณ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดปราจีนบุรี (ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดสระแก้ว - ผู้เขียน) ได้ตัวอย่างพันธุ์ไม้ประมาณ 60 หมายเลข

ระหว่างเดือนมกราคม-มีนาคม ค.ศ.1931 ได้ออกสำรวจและเก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้บริเวณตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามเส้นทางสี่คว่ ด้านเขต จตุรัส ชัยภูมิ ภูเขียว ภูเวียง ภักระดิง หลังจากนั้นย้อนกลับมายังภูเวียง และภูเขียวอีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่จะเดินทางต่อไปยังหนองบัวแดง แม่น้ำป่าสัก ชนแดน สันสุดที่ตะพานหิน จังหวัดพิจิตร การเดินทางครั้งนี้เก็บตัวอย่างได้มากกว่า 500 หมายเลข

ต่อมาในเดือนพฤษภาคม ปีเดียวกัน ได้ออกเก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้ บริเวณปากช่อง บัวใหญ่ บ้านไผ่ ได้ตัวอย่างประมาณ 40 กว่าหมายเลข

ระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคม ค.ศ.1932 ได้เก็บตัวอย่างพรรณไม้ตามเส้นทางบริเวณจังหวัดขอนแก่น ภูเวียง และหนองคาย ได้ตัวอย่างประมาณ 40 หมายเลข ก่อนที่จะข้ามไปยังประเทศลาว แล้วกลับเข้าประเทศไทยทางจังหวัดนครพนม และเก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้บริเวณปากน้ำสงคราม ท่าอุเทน นครพนม มุกดาหาร ดอนตาล ชานุมาน สันสุดที่เขมราฐได้ตัวอย่างในครั้งหลังนี้มากกว่า 100 หมายเลข (Jacobs, 1962)

ระหว่างปี พ.ศ.2501-2502 นักพฤกษศาสตร์ชาวเดนมาร์ก ร่วมกับ เต็ม สมิติกินท์น ทำการสำรวจพันธุ์ไม้ในท้องที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้ของประเทศไทย เป็นการสำรวจพรรณพฤกษชาติของประเทศไทยร่วมกันระหว่างนักพฤกษศาสตร์ไทยและเดนมาร์ก ครั้งที่ 1 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสำรวจพันธุ์ไม้ที่อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย (เต็ม สมิติกินท์น, 2507)

ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1962-สิงหาคม ค.ศ.1963 P.F.Cumberlege และ V.M.S.Cumberlege ใช้เวลารวม 75 วันร่วมกันสำรวจกล้วยไม้บริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบกล้วยไม้ 121 ชนิด ใน 54 สกุล ในจำนวนนี้ 18 ชนิด จัดเป็นกล้วยไม้ที่สำรวจพบเพิ่มเติมในประเทศไทย (new records) และอีก 3 ชนิดเป็นกล้วยไม้ชนิดใหม่ของโลก (new species) (Cumberlege และ Cumberlege, 1963)

ระหว่างเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม ค.ศ.1963 นักพฤกษศาสตร์ชาวเดนมาร์ก ร่วมกับนักพฤกษศาสตร์ชาวไทยสำรวจพันธุ์ไม้ในท้องที่จังหวัดกาญจนบุรี และจันทบุรี ส่วนหนึ่งได้สำรวจที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยเน้นพืชวงศ์ขิง (Zingiberaceae) และเก็บพืชวงศ์อื่น ๆ ด้วย

ตัวอย่างเก็บไว้ที่หอพรรณไม้ กรมป่าไม้ และ Botanical Museum กรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก การสำรวจครั้งนี้เป็นการร่วมกันสำรวจพันธุ์ไม้ระหว่างนักพฤกษศาสตร์ของสองประเทศเป็นครั้งที่ 3 (Larsen, 1964)

1 มกราคม-9 มีนาคม พ.ศ.2507 นักพฤกษศาสตร์ชาวเดนมาร์กนำโดย Gunnar Seidenfaden อดีตเอกอัครราชทูตเดนมาร์ก ประจำประเทศไทย ร่วมกับนักพฤกษศาสตร์ชาวไทย นำโดย เต็ม สมิตินันท์ ศึกษาการกระจายพันธุ์ของกล้วยไม้ในประเทศไทย และสำรวจพรรณไม้อื่น ๆ ร่วมกันไปด้วย การสำรวจเริ่มจากเทือกเขาตะนาวศรี ในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน และย้ายมาสำรวจแถบเทือกเขาเพชรบูรณ์ ท้องที่อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยสำรวจบริเวณภูเมี่ยง และทุ่งแสลงหลวง หลังจากนั้นได้เดินทางสำรวจผ่านพื้นที่จังหวัดเลย อุดรธานี สกลนคร นครพนม มุกดาหาร อบลราชธานี ยโสธร ร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่น สันต์ ที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เก็บพรรณไม้ได้ทั้งหมด 1,200 ชนิด 4,000 ตัวอย่าง เป็นการร่วมสำรวจพันธุ์ไม้ระหว่างนักพฤกษศาสตร์ชาวไทยและเดนมาร์กครั้งที่ 4 (เต็ม สมิตินันท์, 2507)

ระหว่างปี ค.ศ. 1965-1966 นักพฤกษศาสตร์ของกรมป่าไม้ ร่วมกับนักพฤกษศาสตร์ชาวดัชต์สำรวจเก็บตัวอย่างพืชโดยเน้นพืชพวกเทอริโดไฟท์ (Pteridophyte) และไบรโอไฟท์ (Bryophyte) ส่วนหนึ่งได้ทำการสำรวจบริเวณภูหลวง ภักระดิง และเขาใหญ่ ตัวอย่างเก็บไว้ที่ Rijksherbarium เมือง Leyden ประเทศเนเธอร์แลนด์ และที่หอพรรณไม้ กรมป่าไม้ (Hen-nipman และ Touw, 1966)

ค.ศ.1966 Kai Larsen Esbern Warncke และ เต็ม สมิตินันท์ ร่วมกันสำรวจพรรณไม้ โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ

1. เพื่อเก็บรวบรวมตัวอย่างพันธุ์ไม้เพิ่มเติม สำหรับกลุ่มพืชที่จะทำหนังสือพรรณพฤกษชาติประเทศไทย
2. เพื่อสำรวจพันธุ์ไม้ในบริเวณที่ไม่เคยมีการสำรวจมาก่อน
3. เพื่อเก็บตัวอย่างพืชพวกไบรโอไฟท์ สำหรับศึกษา Cytotaxonomy การสำรวจได้กระทำในหลายท้องที่ เก็บตัวอย่างได้ 429 หมายเลข ที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และตัวอย่างอีก 650 หมายเลขจากบริเวณภูเมี่ยง และทุ่งแสลงหลวงแถบเทือกเขาเพชรบูรณ์ (Larsen และ Warncke, 1966)

ระหว่างปี ค.ศ.1967-1970 นักพฤกษศาสตร์ของหอพรรณไม้ กรมป่าไม้ ออกสำรวจและเก็บตัวอย่างพรรณไม้บริเวณป่าสะแกราช จังหวัดนครราชสีมา และได้จัดทำ "Flora of Sakaerat part one" บรรยายลักษณะของพืชมีท่อลำเลียงจำนวน 22 วงศ์ (Tem Smitinand et al, 1974)

ระหว่างเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม ค.ศ.1968 นักพฤกษศาสตร์ชาวเดนมาร์กร่วมกับนักพฤกษศาสตร์ชาวไทย สำรวจพันธุ์ไม้ในท้องที่ภาคเหนือ บางส่วนได้สำรวจบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และบริเวณโดยรอบ เก็บตัวอย่างได้ 318 หมายเลข (Larsen และ Warncke,

1969)

Tem Smitinand รายงานสภาพสังคมพืช และลักษณะการกระจายพันธุ์ของพรรณไม้ ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 125 ชนิด ในจำนวนนี้มี 16 ชนิดเป็นพรรณไม้ถิ่นเดียว (endemic) ของประเทศไทย (Tem Smitinand, 1968)

ระหว่างเดือนตุลาคม ค.ศ.1973-กรกฎาคม ค.ศ.1976 J.F.Maxwell สำรวจพืชมีท่อลำเลียงบริเวณเขาสามหลั่น อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี พบพืชมีท่อลำเลียงทั้งสิ้น 882 ชนิด ใน 135 วงศ์ (Maxwell, 1977)

ระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ.2517-มีนาคม พ.ศ.2518 ทวีศักดิ์ บุญเกิด ศึกษาอนุกรมวิธานของพันธุ์ไม้พวกเฟิร์น และพืชในกลุ่มไม้เถาเลี้ยงบริเวณป่าสะแกราช พบพันธุ์ไม้ 52 ชนิด 1 วาไรตี ใน 29 สกุล 19 วงศ์ ตัวอย่างเหล่านี้เก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑ์ ศ.กสิน ส่วตะพันธุ์ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ทวีศักดิ์ บุญเกิด, 2518)

ระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ.2518-มีนาคม พ.ศ.2519 สำออง หอมชื่น ศึกษาอนุกรมวิธานของพันธุ์ไม้ดอกบริเวณมหาวิทยาลัยขอนแก่น พบพันธุ์ไม้ 157 ชนิด ใน 58 วงศ์ ตัวอย่างเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑ์ ศ.กสิน ส่วตะพันธุ์ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (สำออง หอมชื่น, 2519)

เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2519-ธันวาคม พ.ศ.2520 ช่อทิพย์ บริณฑวรกุล ศึกษาพรรณไม้วงศ์กระถิน (Mimosaceae) ในป่าสะแกราช พบพรรณไม้ในวงศ์นี้ 7 สกุล 9 ชนิด (ช่อทิพย์ บริณฑวรกุล, 2521)

เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2519 ถึงมกราคม พ.ศ.2521 มารศรี วงศ์ยาง ศึกษาพืชวงศ์ผักปราบ (Commelinaceae) ในป่าสะแกราช พบพรรณไม้ในวงศ์นี้ 5 สกุล 12 ชนิด (มารศรี วงศ์ยาง, 2521)

ปี พ.ศ.2520 เต็ม สมิติกัมพน์ และคณะ ตีพิมพ์หนังสือชื่อ พันธุ์ไม้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ บรรยายลักษณะต่าง ๆ ของพันธุ์ไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติแห่งนี้ จำนวน 92 ชนิด (เต็ม สมิติกัมพน์ และคณะอื่น ๆ, 2520)

เดือนกันยายน พ.ศ.2520-กุมภาพันธ์ พ.ศ.2522 สุ่มน มาสุชน ศึกษาอนุกรมวิธานของพรรณไม้สกุลไทร (Ficus) ในป่าสะแกราช พบพืชสกุลนี้ 12 ชนิด (สุ่มน มาสุชน, 2522)

เดือนมกราคม-สิงหาคม พ.ศ.2522 เรณู ศรสำราญ ศึกษาอนุกรมวิธานของไบรโอไฟต์อันดับจุงเกอร์แมนเนียเลส (Order Jungermanniales) ในบริเวณป่าสะแกราช จำนวน 450 ตัวอย่าง จำแนกได้เป็น 26 ชนิด จัดอยู่ใน 15 สกุล 6 วงศ์ ตัวอย่างทั้งหมดเก็บรักษา ณ

พิพิธภัณฑสถาน ศ.กสิน สุวตะพันธ์ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เรณู ศรสารานู,
2525)

ระหว่างเดือนตุลาคม-ธันวาคม ค.ศ.1979 นักพฤกษศาสตร์ชาวไทยและญี่ปุ่นได้ร่วมกันสำรวจและเก็บตัวอย่างพืชทั้งพืชดอก เฟิร์น พืชกลุ่มใกล้เคียงกับเฟิร์น และไบรโอไฟต์ ตามโครงการ "Flora of Thailand Project" ในพื้นที่บางส่วนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและบริเวณใกล้เคียง ได้สำรวจและเก็บตัวอย่างที่จังหวัดสระบุรี อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง อุทยานแห่งชาติภระคีติ (Shimizu et al, 1980) ผลของการสำรวจครั้งนี้ Hiroshige Koyama ได้ตีพิมพ์หนังสือชื่อ "A preliminary checklist of the pteridophytes and dicotyledons of Phu Kradung in Thailand" (Koyama, 1986)

เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2524-สิงหาคม พ.ศ.2526 นวลน้อย บรมรัตน์พงศ์ ศึกษาอนุกรมวิธานวงศ์กล้วยไม้ (Orchidaceae) ในป่าสะแกราช พบกล้วยไม้ 18 สกุล 22 ชนิด (นวลน้อย บรมรัตน์พงศ์, 2526)

เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2524-กรกฎาคม พ.ศ.2525 สมพงษ์ ธรรมถาวรและ อัจฉรา ธรรมถาวร สำรวจเฟิร์นที่ทนต่อแสงแดดบนภระคีติ พบเฟิร์นที่ขึ้นในที่โล่งแจ้ง 16 สกุล 19 ชนิด (สมพงษ์ ธรรมถาวร และอัจฉรา ธรรมถาวร, 2526)

เดือนเมษายน พ.ศ.2527-มีนาคม พ.ศ.2529 มานิตย์ ออพานิชกิจ ศึกษาพืชผักพื้นเมืองในจังหวัดอุดรธานี ได้ตัวอย่างพืชผักพื้นเมืองที่เป็นพืชดอก 84 ชนิด และเฟิร์น 2 ชนิด ทั้งหมดจัดอยู่ใน 71 สกุล 84 วงศ์ ตัวอย่างเก็บรักษาไว้ ณ พิพิธภัณฑสถาน ศ.กสิน สุวตะพันธ์ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (มานิตย์ ออพานิชกิจ, 2530)

ปี พ.ศ.2530 กิติเชษฐ ศรีดิษฐ์ ศึกษาพืชไร่ดอกบนลานหิน อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบทั้งสิ้น 27 ชนิด จำแนกเป็นพืชมีท่อลำเลียง 15 ชนิด พืชไม่มีท่อลำเลียงจำนวน 12 ชนิด (กิติเชษฐ ศรีดิษฐ์, 2530)

เดือนมิถุนายน พ.ศ.2529-ตุลาคม พ.ศ.2531 พงศธร ยุคตะทัต ศึกษาอนุกรมวิธานของพรรณไม้วงศ์จิงในเขตอุทยานแห่งชาติภูพาน พบพืชในวงศ์นี้ 7 สกุล 16 ชนิด (พงศธร ยุคตะทัต, 2531)

เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2530-มิถุนายน พ.ศ.2531 กิติเชษฐ ศรีดิษฐ์ ศึกษาพันธุ์ไม้ดอกบริเวณลานหิน อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบทั้งสิ้น 88 ชนิด เป็นพืชใบเลี้ยงคู่ 54 ชนิด จัดอยู่ใน 33 วงศ์ พืชใบเลี้ยงเดี่ยว 34 ชนิด จัดอยู่ใน 9 วงศ์ ตัวอย่างพันธุ์ไม้เก็บรักษาไว้ ณ พิพิธภัณฑสถาน ศ.กสิน สุวตะพันธ์ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กิติเชษฐ ศรีดิษฐ์, 2532)

ปี ค.ศ. 1988 นักพฤกษศาสตร์ชาวไทย และชาวญี่ปุ่นได้ร่วมมือกันสำรวจพันธุ์ไม้บริเวณอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ และอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการพรรณพฤกษชาติประเทศไทย (Flora of Thailand Project) การสำรวจที่อุทยานแห่งชาติภูกระดึงสำรวจระหว่างวันที่ 25 สิงหาคม-16 กันยายน (Koyama และ C.Phengkhai, 1989)

เดือนตุลาคม-ธันวาคม ค.ศ. 1990 นักพฤกษศาสตร์ชาวไทย และเดนมาร์กร่วมกันออกสำรวจและเก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้ในท้องที่ภาคใต้เป็นส่วนใหญ่ แต่มีบางส่วนได้สำรวจที่บริเวณอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง ภูเมี่ยง และอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ซึ่งอยู่ในแถบเทือกเขาเพชรบูรณ์ (Larsen, 1991)

จากการสำรวจเอกสาร จะเห็นได้ว่า บริเวณอุทยานป่าหินงาม อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ยังไม่เคยมีการศึกษาและสำรวจพันธุ์พืชมาก่อน ประกอบกับเป็นพื้นที่ที่มีสภาพภูมิประเทศสวยงามและน่าสนใจ จึงสมควรที่จะสำรวจและศึกษาพรรณพืชบริเวณนี้